

Handlingsveileder for Lillehammer kommune.

- Hvordan forebygge og håndtere hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.

-I veilederen finner du først litt fakta, dvs. aktuelle definisjoner, begreper, handlingsplaner, litteratur, lenker, kontaktpersoner m.m. Du finner også tips om bekymringstegn avklaring og mulige tiltak. Det er lagt inn en egen del om hvordan vi konkret ønsker å jobbe med dette i Lillehammer kommune.

Lillehammer
kommune

POLITIET
GUDBRANDSDAL POLITIDISTRIKT

SLT-veileder

Om veilederen:

Regjeringen la i juni 2014 frem «*Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*», denne handlingsplanen avløste handlingsplanen Felles trygghet – felles ansvar fra 2010.

Det er behov for et bredt samarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Lillehammer kommune og Gudbrandsdalen politidistrikt har behov for å samordne, koordinere og styrke den forebyggende innsatsen. Vi ser behov for å jobbe målretta for å forhindre at barn, unge og voksne står i fare for å bli radikalisert eller bli utøvere av – eller rammet av – hatkriminalitet og voldelig ekstremisme

Dette er en enkel veileder som kan gi fakta og tips om hvordan vi kan møte, følge opp og forebygge ung ekstremisme. Den er tiltenkt ansatte i barnehage, skole, barnevern, helse, fritid, politi, samt andre som jobber med barn og ungdom.

Ansatte i kommunen og politiet har plikt til å forebygge og avverge alvorlige lovbrudd, herunder hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. (se avvergelsesplikten s.4).

- *I veilederen finner du først litt fakta, dvs. aktuelle definisjoner, begreper, handlingsplaner, litteratur, lenker, kontaktpersoner m.m. Du finner også tips om bekymringstegn, avklaring og mulige tiltak. Det er lagt inn en egen del om hvordan vi konkret ønsker å jobbe med dette i Lillehammer kommune*

Det benyttes i hovedsak kjente tiltak og tjenester innenfor skolen, barnevern, helse, kultur-fritid, NAV, kriminalomsorg, politi m.m.

Dialog, råd-, veiledning og oppfølgingsamtaler med den unge må tilpasses utfordringene, situasjonen og relasjonene til den unge.

Alvorlige bekymringer meldes av lokalt politi til Politiets sikkerhetstjeneste (PST).

Det er mange og sammensatte grunner til at unge mennesker kommer inn i en prosess hvor de gradvis nærmer seg voldelig ekstremisme, men ofte henger det sammen med psykisk sårbarhet, identitetskonflikt og konspirasjonsteorier.

MINOTENK

Definisjoner og sentrale begreper:

Radikalisering

Radikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske og religiøse mål. Prosessen kan være svært kompleks med mange faktorer som spiller inn eller en mer enkel prosess hvor noen få faktorer blir avgjørende.

Hatkriminalitet

Kriminalitet som har rasistiske, fremmedfiendtlige eller homofobiske motiver, eller som på en eller annen måte er begrunnet i fordommer mot person eller gruppe av personer, på grunnlag av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet. Voldelig ekstremisme kan være hatkriminalitet. Hendelsen i regjeringskvartalet 22.7.2011, og drapet på Benjamin Hermansen på Holmlia i 2001, er de mest alvorlige sakene om hatkriminalitet som har funnet sted i nyere tid.

Voldelig ekstremisme

Med voldelig ekstremisme menes personer og organisasjoner som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Den voldelige ekstremismen kan være relatert til høyreekstremister, venstreekstremisme, ekstrem islam m.m

Nettekstremisme

Radikalisering og voldelig ekstremisme på internett. Nettekstremismen består i å fremme ekstreme ideologier og ytringer på internett, som kan rammes av straffeloven. Det er forskjell på hatefulle ytringer og hatkriminalitet. Men av og til sammenfaller disse to, som hvis meninger kombineres med trusler.

Avradikalisering

Avradikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i mindre grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål.

Utenforskap

Innenfor det rus- og kriminalitetsforebyggende feltet forklares ofte kriminalitet og rusmisbruk ut i fra teorier om sosiale utstøtningsprosesser. Dette er teorier hvor man i stor grad har fokus på hvordan man kan jobbe for å forhindre utenforskap, og heller skape tilhørighet inn i det sosiale fellesskapet.

Dialog

Dialog er en samtaleform der en forsøker å forstå hverandre, der alle skal bli sett og hørt som likeverdige og det er rom for selvrefleksjon. En god dialog gir trygghet, åpner for ærlighet og muligheten for å revurdere fordommer.

Begrepet "ekstrem" refererer i denne sammenheng til holdninger til bruk av vold.

En ekstrem person er således en person som aksepterer bruk av vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål.

Ekstremisme" henspeiler derfor kun på valg av virkemidler og ikke på politiske mål.

Med "radikalisering" menes her den prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å oppnå disse målene. Slik sett vil radikalisering kunne representere en prosess som under gitte forutsetninger, vil kunne utvikle seg til ekstremisme.

Opplysnings- og taushetsplikt, samtykke og plikt til å avverge lovbrudd (strl. § 139.)

Lov- og regelverk for samarbeid, informasjon, lagring av informasjon m.m. gjelder. Regler for sensitive personopplysninger kan være relevant. Unges politiske eller religiøse oppfatning er å anse som en sensitiv personopplysning, jf. Personopplysningsloven § 2 (lov nr.32/2000). Et samarbeid bør bygge på samtykke fra den unge, eventuelt dennes foreldre eller foresatte. Vi minner for øvrig om plikten til å avverge alvorlige lovbrudd.

Hvis man **ikke** har samtykke, må man vurdere **unntaksbestemmelser** i taushetsplikten. Se gjeldende lovverk for egen tjeneste under:

- [Forvaltningsloven § 13b, 5,](#)
- [Barnevernloven § 6-7, 3.ledd,](#)
- [Sosialtjenesteloven § 44,3.ledd,](#)
- [Helse og Omsorgstj.loven § 12-1, 3. ledd,](#)
- [Avverging strl. § 139.](#)

AVVERGELSESPLIKTEN (STRL. § 139)

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater å anmelde til politiet eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgene av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen vil bli eller er begått. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

Planer, Nettsider, informasjon og lenker.

www.radikalisering.no

Dette er nettsiden til departementene med informasjon om radikaliserings og voldelig ekstremisme. Nettsiden er for deg som ønsker hjelp, råd eller kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme. Den kan være nyttig for ansatte i skoler, barnevern og politi, eller for andre som jobber med ungdom, foreldre og de unge selv.

Du finner nettsiden her:

<https://www.regjeringen.no/nb/sub/radikalisering/id2001759/>

Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Justis- og beredskapsdepartementet ga i juni 2014 ut «*Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*». Handlingsplanen representerer en ramme for en målrettet og strategisk innsats på feltet. Flere sektorer skal bidra i oppfølgingen av tiltakene.

Denne veilederen er laget med utgangspunkt i Handlingsplanen.

Nasjonal veileder for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme er en viktig samfunnsoppgave hvor alle sektorer har et ansvar.

Denne veilederen retter seg mot aktører i førstelinjen på tvers av sektor og nivå

<https://www.regjeringen.no/nb/sub/radikalisering/veileder/id2398051/>

Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet – rapport

Professor ved Politihøgskolen, Tore Bjørgo, har gitt uten kortfattet rapport, *Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet*, hvor han presenterer strategier og en helhetlig modell for forebygging av terror, voldelig ekstremisme og kriminalitet. (Politihøgskolen 2011:1).

Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett – rapport

Rapporten gir ny innsikt på et felt som hittil har fått begrenset oppmerksomhet i Norge og internasjonalt. Betydningen av internett og sosiale medier har vært undervurdert når det gjelder radikaliserings og rekruttering til ekstremisme. Mye tyder på at internett kan redusere avstanden mellom tanke og handling.

Politihøgskolen (2013:1)

Alvorlige hendelser i utdanningsinstitusjoner – veileder

Utdanningsdirektoratet og Politidirektoratet ga høsten 2013 ut veilederen *Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner. Veiledning i beredskapsplanlegging*. I veilederen defineres en alvorlig hendelse som en tilsiktet hendelse der våpen eller annen form for vold brukes eller trues med å tas i bruk.

Du finner veilederen her:

http://www.udir.no/Upload/Laringsmiljo/Beredskap/UDIR_Veileder%20Alvorlige%20skolehend_web.pdf

Det kan skje igjen – rapport

Rapporten kommer med forslag til hvordan skolen systematisk og helhetlig kan arbeide mot rasisme, antisemittisme og diskriminering på bakgrunn av elevens etniske, religiøse eller kulturelle tilhørighet. En arbeidsgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet la fram rapporten i 2011.

Du finner rapporten her:

http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Eidsvagtutvalget/Eidsvagt_rapport_Det_kan_skje_igjen.pdf

Danske håndbøker

Social- og integrationsministeriet i Danmark har gitt ut 5 små håndbøker i forebygging av ekstremisme. Målgruppe for bøkene er ansatte i kommunen, politiet og frivillige organisasjoner som jobber med unge. Du finner håndbøkene her:

<http://sm.dk/publikationer/forebyggelse-af-ekstremisme-1>

Felles trygghet – felles ansvar

Felles trygghet – felles ansvar heter regjeringens handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Handlingsplanen ble utgitt av Justis- og politidepartementet i 2010. Regjeringen har bebudet en ny handlingsplan i 2014. Handlingsplanen beskriver en bred innsats for å forebygge voldelig ekstremisme. Du finner handlingsplanen her:

http://www.regjeringen.no/upload/JD/Vedlegg/Handlingsplaner/HP_ekstremisme.pdf

Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

PST er en særskilt polititjeneste direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. PST er en landsdekkende tjeneste med en sentral enhet i Oslo (Nydalén) og lokale enheter i de andre politidistriktene. PST forebygger rekruttering til voldelig ekstremisme dels gjennom egne aktiviteter og dels gjennom samarbeid med andre instanser som politi og kommuner. Du kan lese mer om PST – eller tipse PST her:

<http://www.pst.politiet.no/>

Minotenk

Minotenk er en tankesmie som jobber med å definere problemstillinger og utfordringer som angår minoriteter i Norge. Vårt mål er å bli en ledende kunnskapsbase og nettverksformidler for personer som engasjerer seg i minoritetspolitikk.

<http://minotenk.no/>

Just Unity

Hovedformålet er å forebygge radikaliserings og ekstremisme blant ungdom i Norge.

De mener den beste måten å forebygge radikaliserings, ekstremisme og kriminalitet er å ta ungdom og ungdommens utfordringer på alvor.

I tillegg ønsker de å bistå førstelinjen i kommunen, i politiet og blant andre relevante aktører med å heve fenomenkompetansen på radikaliserings og ekstremisme samt hvordan man skal føre en konstruktiv og fruktbar dialog med radikaliserings ungdom.

<http://www.justunity.no/>

Overordnet målsetting for arbeidet i Lillehammer kommune:

- Etablere et godt tverrfaglig forebyggende arbeid for å forhindre utenforskap.
- Arbeide med å forebygge hatkriminalitet og voldelig ekstremisme spenner over flere tjenesteområder og sektorer innenfor kommune, stat, frivillig og privat sektor.
- Arbeidet samordnes gjennom Politirådet i Lillehammer, og SLT-modellen med koordinator og Gudbrandsdal politidistrikt.
- Lillehammer skal være en trygg by å bo og vokse opp i uten hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.
- Heve kompetanse og fokus for ansatte i Lillehammer kommune og Gudbrandsdal Politidistrikt som jobber med forebygging, hatkriminalitet og ekstremisme.

Fokusområder for det forebyggende arbeidet i Lillehammer:

- Sikre samordning, koordinering og samarbeid.
- Sikre trygge, inkluderende barnehager, skoler og bydeler gjennom tidlig innsats og forebygging.
- Sikre tett og målrettet forebygging og oppfølging av ekstreme personer og miljøer.
- Sikre informasjon, kompetanseutvikling og kunnskapsoverføring

Målgrupper:

- Ansatte i Lillehammer kommune og Gudbrandsdal politidistrikt som jobber med forebygging, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.
- Barn, unge og familier som opplever utenforskap eller lever i miljøer med kriminalitet, marginalisering eller ekstremisme.
- Personer som står i fare for å bli rekruttert til voldelige, ekstreme miljøer, som ønsker å forlate nettverk og miljøer eller personer som opererer alene.

En fordel med disse samarbeidsordningene er den lokale forankringen. De som kjenner nærmiljøene vil kunne fange opp en uheldig utvikling og se om noen kan være i faresonen for å bli radikalisert til potensielt voldelige miljøer. Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme skal derfor nå også inngå i Politirådernes og SLT's arbeid.

(Regjeringens handlingsplan, *Felles trygghet - felles ansvar*)

Teorigrunnlag:

Tore Bjørgo, professor i politivitenskap og seniorforsker, har utviklet en helhetlig modell for forebygging av kriminalitet hvor han bekrefter viktigheten av tverretattlig samarbeid og påpeker at virkemidlene for å forebygge kriminalitet befinner seg både hos politiet, andre offentlige etater, frivillige organisasjoner, næringslivet, skole, foreldre og andre aktører i sivilsamfunnet.

Modellen bygger på ni generelle forebyggende mekanismer som er hentet fra flere forskjellige forebyggingsmodeller og satt sammen til en helhetlig metode. De forebyggende mekanismene er de samme for alle kriminalitetsformer, men virkemidlene som kreves for å ta dem i bruk er, er ulike.

Vi har valgt å benytte disse mekanismene i forhold til forebyggende arbeid i Lillehammer kommune. Dette inkluderer også arbeidet når det gjelder radikaliserings og voldelig ekstremisme. For å gi en forståelse av modellen nevner vi her de ni mekanismene og sier litt om anvendelsen av disse i forhold til denne veilederen.

De ni forebyggingsmekanismene går delvis parallelt og har ikke noen fast rekkefølge.

- Mekanismer som skal forebygge *at* en kriminell handling skjer
  - Bygge moralske barrierer – normdannelse mot aksept av vold og ekstremisme.
  - Redusere rekruttering – redusere fremvekst av radikaliserings og voldelig ekstremisme
  - Avskrekking – avskrekking mot å begå ekstreme handlinger
  - Avverging – å hindre personer i å gjennomføre voldelige handlinger gjennom å oppdage og avdekke sårbare / utsatte personer. Som i all annen forebygging er tidlig intervensjon og dialog viktig.
  - Beskytte sårbare mål – identifisere og fjerne muligheter for spesifikke typer terroraksjoner mot slike spesielt attraktive mål.
- Mekanismer når en kriminell handling *har* skjedd
  - Inkapasitering – (uskadeliggjøring). Hindre at en kriminell handling skjer igjen. Hindre at en person tyr til voldelige handlinger igjen ved å frata vedkommende evnen til å skade. Det mest vanlige og tradisjonelle virkemidlet her er fengsling. Tverretattlig samarbeid og gode rutiner for oppfølging kan også være aktuelle virkemidler i forhold til denne kriminaliteten.
  - Redusere skade – hvis man ikke lykkes i å forhindre vil neste skritt være å redusere de negative konsekvensene og skadevirkningene så mye som mulig.
- Mekanismer for å hindre at en kriminell handling skjer igjen
  - Redusere gevinster
  - Rehabilitering – frembringe en avslutning.

Dialog som metode for å forebygge radikalisering:

Dialog er en metode som har som mål å skape gjensidig forståelse mellom mennesker som ikke vil eller kan snakke med hverandre. Dette krever at de kommer i kontakt med hverandre. For å tilrettelegge for denne kontakten skaper vi en trygg atmosfære hvor det kan utvikle seg en åpen og ærlig samtale.

En åpen og ærlig samtale kan kun finne sted dersom de som skal delta i samtalen opplever at de blir møtt med respekt og som likeverdige parter. Likeverdigheten skapes ved at dialogfasilitatoren gjennom aktiv lytting, ord og handling viser respekt for den enkeltes forskjellighet og gir anerkjennelse for meninger, oppfatninger og opplevelser.

Fasilitatorens atferd vil fanges opp av deltakerne og vil etter en tid skape en atmosfære som muliggjør dialogen. En dialogprosess handler imidlertid ikke kun om å snakke sammen. Samvær over en kopp kaffe eller te, et måltid, eller i forbindelse med en utflukt er like viktige redskaper for å gi trygghet og vilje til å snakke sammen.

En dialogprosess er en langsom prosess. Den krever tålmodighet og forståelse for at det ikke finnes en enkel løsning på komplekse relasjonelle og strukturelle utfordringer.

Dialogens potensial i forebyggingen av radikalisering ligger i å gi både de som er i fare for å bli radikalisert og de som er bekymret for radikaleringen (lærere, foresatte, politi, ungdomsarbeidere) til å snakke *med* hverandre istedenfor *om* hverandre. Dialogen gir rom for å bli lyttet til, men stiller også krav om å lytte. Prosessen gir rom for emosjonelle og rasjonelle ytringer, men den fremdyrker også kritiske og åpne spørsmål.

Dialogens mål er ikke nødvendigvis en løsning på en utfordring. Men utfordringen kan allikevel bli «løst», gjennom at partene snakker åpent og ærlig sammen og dermed får nye erkjennelser rundt egen og den andre partens atferd.

Mulige bekymringstegn:

Intensjonene og motivasjon som ligger bak ekstremisme, hatkriminalitet og radikaliseringsprosesser er ulike fra individ til individ. Det er snakk om sammensatt motivasjon og eventuelt flere mulige bekymringstegn.

Dette kan blant annet handle om å provosere og utfordre, og å få oppmerksomhet for egen del – og saken, det kan være behovet for å søke bekreftelse, finne venner, sosiale nettverk og identitet samt søke trygghet og støtte. Det kan også være faktorer som Ungdomsopprør/ulovlige aksjoner, spenning, status og makt.

Moralsk sjokk, reaksjon på krig, overgrep, undertrykkelse, fattigdom m.m. kan også være motivasjonsgrunner for mange.

Her er noen tips til mulige bekymringstegn eller signaler man bør være oppmerksom på:

Listen er ikke utfyllende:

BEKYMRINGSTEGN
<p>UTTALELSER/YTRINGER</p> <p>Eksempler:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Intoleranse for andres synspunkter
• Fiendebilder – vi og dem
• Konspirasjonsteorier
• Hatretorikk
• Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati
• Legitimerer vold
• Trusler om vold for å nå politiske mål.
<p>INTRESSER/UTSEENDE/SYMBOLBRUK</p> <p>Eksempler:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Appellerer til og søker etter ekstremistisk materiale på nett.
• Endrer utseende, klesdrakt m.m.
• Benytter symboler knyttet til ekstremistiske idealer og organisasjoner.
• Slutter på skolen, med fritidsaktiviteter
<p>AKTIVITETER</p> <p>Eksempler:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Opptatt av ekstremisme på internett og sosiale medier
• Deltar på demonstrasjoner og voldelige sammenstøt med andre grupper
• Bruker trusler og vold som følge av ekstremisme
• Hatkriminalitet
• Reisevirksomhet som kan føre til økt radikaliserings og kontakt med ekstremister
<p>VENNER OG SOSIALE NETTVERK</p> <p>Eksempler:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Endrer nettverk og omgangskrets
• Omgås med personer og grupper som er kjent for ekstremisme
• Omgås i grupper der det utøves trusler vold og/eller annen kriminell virksomhet
• Medlem i ekstremistiske grupper, nettverk og organisasjoner.

Hva gjør jeg ved bekymring:

Når du har drøftet bekymringen med kollegaer og din leder må dere vurdere om andre etater skal ha bekymringsmelding eller om andre etater skal kontaktes for samarbeid. Bekymringen følges om nødvendig opp med en bekymringssamtale og en avklaring før det eventuelt settes inn relevante, forebyggende tiltak.

Se også pkt. om beredskapsgruppen på side: 14

TRINN	HANDLING	ANSVARLIG
1	<p>Gå i dialog med den unge. Ansatte som er bekymret for og / eller blir oppsøkt av ungdom «kartlegger» mulige bekymringstegn. Drøft eventuelt bekymringene med kollegaer. (Se <i>Mulige bekymringstegn s. 10</i>).</p>	Ansatte
2	<p>Drøft bekymringen. Hvis den unge går i barnehage eller på skolen, drøftes bekymringen med ledelsen og eventuelt med de pedagogiske og faglige ressurser på skolen eller i barnehagen (tverrfaglige team, observasjonskorps).</p> <p>Det avtales hvem som har hovedansvaret for å følge opp bekymringen videre.</p> <p>For lag og foreninger, drøftes det med ledelse, som tar dette videre med SLT-koordinator eller forebyggende politi.</p>	Ledelsen Barnehagen Skolen TO – område Ledelse SLT Forebyggende politi
3	<p>Meld bekymringen. Skolen/virksomheten kan drøfte saken anonymt med SLT-koordinator og/eller lokalt politi (forebyggende avsnitt). Det sendes eventuelt bekymringsmelding til barnevern og/eller politi.</p>	Skolen SLT Barnevern Politi
4	<p>Bekymringssamtale. Hvis flere instanser er bekymret for radikalisering, hatkriminalitet og ekstremisme kan politiet følge opp med en bekymringssamtale med den unge og foresatte. Svært alvorlige bekymringer meldes videre til PST av lokalt politi.</p>	Politi Foresatte
5	<p>Tverretatlig samarbeid. Hvem kan følge opp/koordinere arbeidet rundt ungdommen? Lag en plan for å jobbe helhetlig med den unge. (Se <i>mulige risiko- og beskyttelsesfaktorer s. 12</i>).</p>	SLT-nettverket. Forebyggende politi
6	<p>Oppfølging. Oppfølging av tiltakene i planen. Relasjonsbygging for å få hjelp med å finne alternativ miljø, nettverk og sosial deltakelse. Inkluder foresatte i arbeidet. (Se <i>Mulige tiltak s. 13</i>).</p>	Alle Foresatte
7	<p>Meld bekymringen til PST. Ved fortsatt alvorlig bekymring meldes saken til PST av det lokale politiet hvis ikke dette er gjort tidligere.</p>	Politi PST

Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer:

	RISIKOFAKTORER	BESKYTTENDE FAKTORER
PERSONLIGE FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Marginalisert/diskriminert • Mangler tilhørighet/søker tilhørighet • Skolerelaterte problemer • Psykiske problemer • Manglende kunnskap • Traumatiske opplevelser • Søkende etter svar • Individuell sårbarhet • Betrakter seg selv som offer • Mangler selvkontroll/ impulsiv 	<ul style="list-style-type: none"> • Reflektert ungdom. • Skoleflink • Hobbyer eller aktiv i idrett • Mestringsfølelse • Robust • Opplevelse av mening • Selvtillit • Livskvalitet • God helse
FAMILIEMESSIGE FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Påvirkning av transnasjonalt familieliv og nettverk • Dårlig samspill i familien • Foreldre som sliter i foreldrerollen • Sosiale problemer i familien • Psykiske problemer i familien • Rusmisbruk • Fattigdom eller arbeidsledighet • Vold eller annen omsorgssvikt • Ekstreme sympatier hos venner, familie eller slekt 	<ul style="list-style-type: none"> • Ressurssterk familie • Høy sosioøkonomisk status • Støttende foreldre • God kommunikasjon og samspill
SOSIALE FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Lav sosial status • Mangler tilhørighet/søker tilhørighet • Marginalisert ungdom • Opplevd diskriminering • Negativ påvirkning av venner • Liten/ingen deltakelse i sosiale felleskap • Arbeidsledig • Livsstil som omfatter kriminalitet • Utrygt lokalområde 	<ul style="list-style-type: none"> • Positiv påvirkning av venner • Er i arbeid. • Går på skolen • Prososiale venner • Deltakelse i storsamfunnet • Deltakelse i organiserte eller uorganiserte aktiviteter. • Trygt lokalområde
MOTIVASJONS-FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Behov for felleskap • Annerkjennelse • Spenning • Beskyttelse • Ekstremistiske forbilder • Føler at ens religion, kultur, land, nasjon m.m. er under angrep 	
IDEOLOGISKE OG KULTURELLE FAKTORER	<ul style="list-style-type: none"> • Politisk debatt – kulturell identitet • Misnøye med sosial og økonomisk urettferdighet • Legitimering og rettferdiggjøring av vold for å nå mål • Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati. • Konspirasjonsteorier • Polariserende fiendebilder 	<ul style="list-style-type: none"> • Forståelse for og nytten av demokrati, valgfrihet, toleranse og respekt for mangfold. • Kritisk til kilder og informasjon.

Mulige tiltak:

Det kan benyttes en rekke metoder, tiltak og tjenester innenfor ulike sektorer. Det er summen av de forebyggende innsatsene mot kriminalitet, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme som gir resultater. Innsatsen koordineres gjennom SLT-modellen. Her omtales kort noen relevante tjenester, tiltak og metoder

Samarbeid mellom tjenester og sektorer

*Felles trygghet – felles ansvar. Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme (2010) foreskriver en bred forebygging som omfatter en rekke kommunale og statlige sektorer, samt privat og frivillig sektor. Samarbeidet lokalt skal koordineres gjennom SLT. Dette blir klargjort enda bedre i regjeringen sin handlingsplan av juni 2014: *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.**

I kommune og stat står følgende sektorer og tjenesteområder sentralt:

- Lillehammer kommune:
  - Oppvekst, utdanning og kultur: Barnehager, Skoler, barnevern, fritidsklubber, Ungdomsbasen, helsestasjon m.m.
  - Helse og omsorg: rus og psykiatri
  - Arbeid og inkludering: NAV

- Andre:
  - Stat: IMDI m.m.
  - Justissektoren: PST, politi, kriminalomsorg, konfliktråd m.m.
  - Frivillig sektor: lag og foreninger.

Individuell handlingsplan

Tiltak og tjenester kan med fordel samles i en individuell handlingsplan.

Dialog som metode

Dialog er en sentral metode for å forebygge voldelig ekstremisme. Dialog som metode er godt kjent fra kriminalitetsforebyggende arbeid blant barn og unge – i kommune og politi. Dialog gir gode relasjoner, forståelse og respekt, som igjen sikrer god forebygging, endring og trygghet – uten ekstremisme. Lillehammer kommune ønsker å arbeide etter denne metoden i samarbeid med Nansen Fredssenter. Se punkt om dette under kapittel om Lillehammer kommune.

Bekymringssamtalen

I politiets møte med barn og unge og deres foresatte har bekymringssamtalen blitt et godt verktøy for dialog. En god dialog er avgjørende for å løse konflikter og skape forståelse og tillitt. Bekymringssamtalen blir også, i en tilpasset utgave, benyttet i arbeidet for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Samtalene gjennomføres enten av politiet alene eller i samarbeid med andre instanser, hvis hensiktsmessig. Et viktig mål med bekymringssamtalen er å sikre god oppfølging av den unges utvikling og livssituasjon.

Megling og forsoning

Konflikter knyttet til hatkriminalitet og voldelig ekstremisme kan følges opp med megling og forsoning mellom partene gjennom konfliktråd m. m

Foreldreveiledning og nettverk

Foreldreveiledning og foreldrenettverk kan etter behov etableres lokalt, regionalt eller sentralt.

Exit- og avradikaliseringsprogrammer

Det er pr. dato ikke aktive exit- og avradikaliseringsprogrammer i Lillehammer eller Norge. SLT tar utgangspunkt i individuelle behov, intervensjoner og handlingsplan.

Lillehammer kommune sin beredskapsgruppe

Lillehammer kommune ønsker i dette arbeidet og etablere en beredskapsgruppe. Dette er en gruppe som skal møtes og drøfte utfordringer og problemstillinger når de skulle oppstå.

Ledere innenfor det kommunale apparatet, og andre som er bekymret, skal kunne ta opp spørsmål og bekymringer med personer i denne gruppen.

Kontaktpersoner inn til denne gruppen er enten Ane Bræin Aas (forebyggende politi), eller Stine Tøndevold (SLT-koordinator).

Bekymringer kan tas opp med samtykke, eller anonymt. Gruppen kan bidra med rolleavklaringer, råd og veiledning, samt vurdere videre handlingsforløp i forhold til den enkelte bekymring.

Viktige telefonnummer:

AKTUELLE TELEFONNUMMER	
Ane Bræin Aas, forebyggende politi	48 88 68 05
Stine Tøndevold, SLT-koordinator	97 74 51 23
Gudbrandsdal politidistrikt	61 05 30 00
Barnevernet	61 05 05 00
Barnevernvakt (utenfor arb.tid)	62 35 70 00 / 907 35 215
PST (Politiets sikkerhetstjeneste)	61 05 30 00 (Be om å bli satt over til PST).

Veilederen er laget i et samarbeid mellom:

